

FNV
Hertogswetering 159
Postbus 9208
3506 GE Utrecht
T 088-368 03 68

CNV
Tiberdreef 4
Postbus 2475
3500 GL Utrecht
T 030 - 751 11 00

VCP
Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90525
2509 LM 's-Gravenhage
T 070 - 349 97 40

Aan de voorzitter en de leden van de Vaste Commissie voor Sociale Zaken
en Werkgelegenheid in de Tweede Kamer der Staten-Generaal

cc: demissionair minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
mevrouw ir. C.E.G. van Gennip
demissionair minister voor Armoedebeleid, Participatie
en Pensioenen, mevrouw drs. C.J. Schouten

Datum

15 maart 2024

Ons kenmerk

24-029/KJ/JP/tvm

Betreft / Onderwerp

Inbreng t.b.v. commissiedebat Arbeidsongeschiktheid

Doorkiesnummer

06 28256301

Email contactpersoon

Jetty.bruinsma@fnv.nl

Bijlage(n)

-

Geachte leden van de Commissie voor Sociale zaken en Werkgelegenheid ,

Woensdag 20 maart spreekt u als commissie en met de minister over het stelsel van arbeidsongeschiktheid. Mede naar aanleiding van het verschijnen van het rapport van 'De Onafhankelijke Commissie Toekomst Arbeidsongeschiktheidsstelsel' (OCTAS). FNV, CNV en VCP willen u daarbij de volgende drie aandachtspunten meegeven. Verderop in de brief vindt u onze nadere duiding van het eindrapport.

1. Teleurstelling uitblijven oplossing 'gevangen in de bijstand'

De vakbonden spreken hun zware teleurstelling uit dat OCTAS niet met een concrete oplossingsrichting is gekomen voor de mensen die nu 'gevangen in de bijstand' zitten. Mensen die daar naar de aard van hun aandoeningen niet in thuishoren.¹ De vakbonden hebben de toezegging van Minister van Gennip daarop tijdens de presentatie van OCTAS goed gehoord en gaan er vanuit dat die concrete oplossingsrichting er nu wel gaat komen.

2. Met een brede stelseldiscussie schiet niemand wat op

Wat de drie vakbonden betreft wordt er geen energie gestoken in het voeren van een brede discussie over het stelsel van ongeschiktheid, maar starten we vandaag met het concreet uitwerken van oplossingen voor de hardheden in de WIA. Het stelsel van arbeidsongeschiktheid heeft op onderdelen forse reparatie, maar een compleet nieuw stelsel, zoals voorgesteld door OCTAS met variant 2 ('Werk staat voorop') en variant 3 ('Basis voor werkenden'), biedt geen oplossing voor de hardheden waar arbeidsongeschikte werknemers nu mee te maken hebben en lijkt zelfs tot nieuwe hardheden te leiden.

¹ <https://www.fnv.nl/nieuwsbericht/sectornieuws/uitkeringsgerechtigden/2021/06/fnv-overhandigt-rapport-gevangen-in-de-bijstand>

3. Werk variant 1 uit, op basis van eerdere adviezen sociale partners

Concreet ten aanzien van het rapport betekent dat dat elementen uit variant 1 ('Huidig stelsel beter') concreet uitgewerkt zouden moeten gaan worden en de varianten 2 en 3 niet. Waarbij de eerdere adviezen van werknemers en werkgevers in de Stichting van de Arbeid met het WIA-advies uit 2020, het 'SER MLT-advies' uit 2021 en het 'Witboek Hardheden in de WIA' uit 2022, leidend zouden moeten zijn.² Extra punt van aandacht daarbij is de invloed van de arbeidskorting op het netto-inkomen van WIA-uitkeringsgerechtigden: het netto-inkomen WIA-ontvangers komt daardoor uit tussen de 50% en de 60% van het oorspronkelijke inkomen, in plaats van de 70% of 75% zoals de WIA stelt.³

De vakbonden zijn van harte bereid om deze handschoen voor de concrete uitwerking op te pakken.

Niet alle voorstellen uit variant 1 van OCTAS behoeven daarmee uitwerking. Het voorstel in variant 1 voor "een eenvoudige publieke verzekering voor zelfstandigen" gaat voorbij aan het bestaande en breed gedragen voorstel voor een collectieve arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen. Waar al jaren door een brede groep, van onder andere zelfstandigenorganisaties, vakbonden, werkgeversorganisaties, verzekeraars, uitvoeringsorganisaties en het kabinet, hard aan wordt gewerkt. Hopelijk kan binnenkort daarvan het wetsvoorstel voor internetconsultatie worden aangeboden. Verder is bijvoorbeeld de voorgestelde aftopping, van het voormalige loon die gebruikt wordt voor de berekening van het arbeidsongeschiktheidspercentage en de hoogte van de uitkering, volstrekt ongewenst (hele gewone middeninkomens gaan daardoor geraakt worden). Is het onnodig om het duurzaamheids criterium af te schaffen en is het schadelijk voor werknemers en voor het stelsel als geheel om het oordeel van bedrijfsarts leidend te maken.

Nadere duiding eindrapport OCTAS: bruikbare ingrediënten

In het najaar heeft OCTAS in haar tussenrapportage 'Beoordeling van het arbeidsongeschiktheidsstelsel' op een heldere en met een juiste toonzetting de hardheden van het stelsel van arbeidsongeschiktheid bloot gelegd. De afdrank was de blootlegging van de enorme complexiteit van het stelsel. De veel te lage vervolguitering werd aan de orde gesteld en de te hoge toegangsdrempel van 35%. Verder was er oog voor de penibele positie van de werknemers met flexcontracten en voor de Wajonger. Deze zorgvuldige analyse en het eindrapport bevatten vele waardevolle ideeën en uitgangspunten om de hardheden snel aan te kunnen pakken.

Door het aanpakken van hardheden, zoals dit middels de eerste variant grotendeels wordt voorgesteld, zou het stelsel weer terug in balans gebracht kunnen worden. De suggesties die de commissie doet over de aanpak van enkele hardnekkige problemen en hardheden in de WIA zijn zeer werkbaar en vooral ook snel realiseerbaar. Zo pleit de commissie voor het verlagen van de drempelgrens van de WIA van 35% naar 25% en voor het afschaffen van de vervolguitering. Weliswaar pleiten de vakbonden al jaren voor verlaging naar 15%, mede omdat dit in lijn is met voorstellen van de International Labour Organization (ILO) van de Verenigde Naties over de WIA, maar het voorstel van OCTAS is een goede eerste stap voorwaarts.

² <https://www.stvda.nl/nl/publicaties/wia>, <https://www.ser.nl/nl/Publicaties/advies-sociaal-economisch-beleid-2021-2025> en https://cnvstorageprd.blob.core.windows.net/media/documents/WITBOEK_WIA.pdf

³ [Brief aan Tweede Kamer Belastingplan 2024 WIA Arbeidskorting.pdf \(windows.net\)](#)

Verder zien FNV, CNV en VCP meerdere aanknopingspunten in de opmerkingen rondom preventie, de handhaving van arbobeleid en de inzet van regionale werkcentra (RWC's) voor de re-integratie. Middels de SER wordt momenteel hard gewerkt aan een Arbovisie waarmee snel aan de slag gegaan kan worden.

In dit kader wijzen we ook op het recent door de SER uitgebrachte briefadvies 'Gezond opgroeien, wonen en werken' waarin het komende kabinet wordt opgeroepen om snel werk te maken van gezondheidsbevordering en het verkleinen van sociaaleconomische gezondheidsverschillen.⁴

Het percentage werknemers dat vanuit het 'tweede spoor' (bij een andere werkgever) werk hervat, is laag. Er valt dus nog veel winst te behalen als het gaat om re-integratie in het tweede spoor. Al jaren proberen overheid en sociale partners samen om de re-integratie van zieke werknemers bij andere werkgevers vaker en beter in te zetten. Met wisselend succes en we concluderen, samen met OCTAS, dan ook dat er stevige interventies nodig zijn om het tweede spoor vaker succesvol te laten zijn. FNV, CNV en VCP benadrukken dat hiervoor de te vormen regionale werkcentra (RWC's) ingezet kunnen gaan worden.

Gemiste kans: aandacht voor flexwerkers

Een gemiste kans rond de instroom in de WIA is het ontbreken van gerichte aandacht en oplossingen voor de hoge instroom van flexwerkers in de WIA. In de eerder uitgebrachte probleemanalyse van OCTAS was juist veel aandacht voor de positie van deze zogeheten 'vangnetters'. Over de hoge instroom bracht de FNV zeer recent het rapport 'Verbeter de WIA begin bij Flex' uit.⁵ Hoewel de toename van 60-plussers in de WIA ook een oorzaak is van de instroom, zien we dat vooral als een logisch gevolg van het feit dat deze groep nu veel langer doorwerkt dan voorheen door het verhogen van de AOW-leeftijd. Deze instroom zou veel lager zijn als er een goede regeling zou zijn om eerder te kunnen stoppen met werken voor de groep werknemers die dat het hardst nodig heeft: een robuuste zwaar werk regeling, waar de vakbonden zich al tijden voor inzetten.

Zorgen over verslechtering positie werknemer

We benadrukken dat het rapport van OCTAS niet mag leiden tot een verslechtering van de positie van de werknemer. Dit was ook niet de opdracht. Het kan niet zo zijn dat er niet bestaande problemen en nieuwe hardheden worden gecreëerd. Bijvoorbeeld door, met de afschaffing van de IVA (75%), te harmoniseren naar één WIA-uitkering (70%). Deze verlaging van de uitkering met 5% is voor de huidige en toekomstige duurzaam arbeidsongeschikten zeer ongelukkig, omdat ze geen enkele mogelijkheid meer hebben om hun inkomen aan te vullen. Daarnaast is het uiteraard goed en logisch dat er gekeken wordt naar wat mensen nog wel kunnen. Maar als er uit een zorgvuldige keuring naar voren komt dat iemand meer dan 80% arbeidsongeschikt is, is dat volledig arbeidsongeschikt. Dat moet zo blijven. Aanpassingen zoals OCTAS hiervoor suggereert zijn wat ons betreft niet realistisch. Ook het aftoppen van het 'maatmanloon' tot het 'max-dagloon' doet onze wenkbrauwen fronsen: we spreken immers over een inkomensverzekering en dat botst met deze maximering.

⁴ [SER roept nieuw kabinet op: 'Maak dringend meer werk van gezondheid als onderdeel van bestaanszekerheid' | SER](#)

⁵ [Verbeter-de-WIA-begin-bij-Flex.pdf \(infinance.nl\)](#)

Door bij de RIV-toets de bedrijfsarts leidend te maken creëer je een verslechtering van de positie van de werknemer. Deze discussie heeft vorig jaar gewoed en heeft er uiteindelijk toe geleid dat het wetsvoorstel is ingetrokken. OCTAS legt dat nu wederom op tafel. Wij zien in dat er winst te halen valt uit de kennis en begeleiding van de bedrijfsarts. Dat zou moeten vanuit het uitgangspunt dat de bedrijfsarts op een onafhankelijke wijze gefinancierd wordt en daarmee niet langer in een directe financiële relatie tot de werkgever staat.

Daarnaast hebben wij met ongerustheid gekeken naar het scenario 'Werk staat voorop'. Het sociale zekerheidsstelsel zoals wij dat nu hebben opgebouwd, wordt daarin geen recht gedaan. Zoals eerder aangegeven zien wij met OCTAS veel kansen in het verbeteren van de re-integratie en valt er winst te behalen in het steviger vormgeven van ondersteuning aan mensen. Deze focus kan echter ook in het huidige stelsel worden vormgegeven.

Los van deze terechte focus op re-integratie, hebben we zorgen over deze variant: de variant biedt geen oplossing voor de bestaande hardheden, maar lijkt in plaats daarvan op meerdere plaatsen nieuwe hardheden te creëren. Het lijkt er bijvoorbeeld op dat er in deze variant na drie (of vijf jaar) een grote groep met lege handen achterblijft. Het is onduidelijk waar WW-rechten blijven en ook het afschrijven van het 'tweede spoor' vinden we een gemiste kans. Tot slot maken we ons zorgen over de condities waaronder mensen moeten gaan re-integreren. Dit mag niet leiden tot een pool van goede arbeidskrachten en daarmee een verdienmodel worden.

Juist risico op verhoging complexiteit

In het laatste scenario stelt OCTAS een basisverzekering voor iedereen voor. Dat klinkt eenvoudig, maar is het niet. Voor werknemers wordt de basisverzekering verplicht aangevuld tot een loongerelateerde uitkering, terwijl zelfstandigen zich privaat kunnen bijverzekeren. Werknemers krijgen dus met twee uitkeringsregimes te maken, dat maakt het stelsel daarmee juist complexer. Bovendien is de afgelopen jaren gewerkt aan een collectieve arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen. Waarmee er dus bescherming is tegen arbeidsongeschiktheid voor alle werkenden. Dit voorstel kan op breed draagvlak rekenen.

Ten aanzien van de tweede en derde variant merken we bovendien op dat het ontwerpen van een geheel nieuw stelsel jaren en jaren gaat duren, waardoor de alom erkende hardheden dus zouden blijven bestaan tot ver in de jaren '30.

Gemiste kans voor jong gehandicapten en mensen met chronische aandoening

De commissie benoemde in haar tussenrapport het huidige systeem voor jonggehandicapten als "een doolhof". Mensen die niet zelfstandig het minimumloon kunnen verdienen en sinds de afsluiting in 2015 niet in de Wajong terecht kunnen, blijven levenslang afhankelijk van familie, een partner of van de Participatiewet (en alle bijbehorende strenge voorwaarden). OCTAS wijst in haar rapport er terecht op dat dit niet past bij het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. De Participatiewet is niet passend voor mensen met structurele of progressieve beperkingen, zo concludeert de commissie.

En met de bovenstaande conclusies hadden we ook stevige aanbevelingen verwacht van OCTAS over de toekomst van deze groep. Wel geeft de commissie het dringende advies om te onderzoeken "hoe de Participatiewet passender gemaakt kan worden voor mensen met structurele arbeidsbeperkingen".

De minister erkent het probleem en ziet gelukkig in dat hier werk aan de winkel is. Hoewel wij liever de scherpte van de eerdere conclusies terug hadden gezien in de aanbevelingen van het eindrapport, gaan wij ervan uit dat met dit advies er een start wordt gemaakt voor het creëren van een passende regeling voor deze groep.

Tot besluit

Wij hopen dat deze brief u als leden van de Commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid een waardevolle aanvulling geeft op de conclusies van OCTAS en duidelijk maakt wat er nu allereerst moet gebeuren: het oplossen van de hardheden in de WIA. Wij als vakbonden werken daar heel graag aan mee.

Uiteraard zijn wij altijd bereid verdere toelichting te geven op onze zienswijze. U weet ons te vinden.

Met vriendelijke groet,

Kitty Jong
Vicevoorzitter FNV

Jan-Pieter Daems
Bestuurslid CNV

Nic van Holstein
Voorzitter VCP